

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. sausio 30 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos Sąjungos sanglaudos fondas – Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 – 99 ir 101 straipsniai – Finansinės pataisos, susijusios su nustatytais pažeidimais – Reglamentas (ES) 2021/1060 – 104 straipsnis – Komisijos atliekamos finansinės pataisos – Komisijos sprendimas, kuriuo iš dalies panaikinamas šio fondo įnašas – Galiojimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 41 straipsnis – Teisė į gerą administravimą – 47 straipsnio pirma pastraipa – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą teisme“

Byloje C-471/22

dėl *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija) 2022 m. liepos 4 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. liepos 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Agentsia „Patna infrastruktura“

prieš

Rakovoditel na Upravlyavashtia organ na Operativna programa „Transport“ 2007–2013 i direktor na direktsia „Koordinatsia na programi i proekti“ v Ministerstvo na transporta (RUO)

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkė K. Jürimäe, teisėjai N. Piçarra (pranešėjas), M. Safjan, N. Jääskinen ir M. Gavalec,

generalinė advokatė T. Čapeta,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Agentsia „Patna infrastruktura“*, atstovaujamos I. Ivanov,

* Proceso kalba: bulgarų.

- *Rakovoditel na Upravlyavashtia organ na Operativna programa „Transport“ 2007–2013 i direktor na direktsia „Koordinatsia na programi i proekti“ v Ministerstvo na transporta* (RUO), atstovaujamo M. Georgiev,
- Bulgarijos vyriausybės, atstovaujamos T. Mitova,
- Europos Komisijos, atstovaujamos P. Carlin, D. Drambozova ir G. Wils,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas, pirma, dėl 2021 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimo C(2021) 5739 *final*, kuriuo panaikinama dalis Sanglaudos fondo finansinio įnašo 2007–2013 m. veiksmų programai „Transportas“ pagal tikslą „Konvergencija“ Bulgarijoje (toliau – 2021 m. liepos 27 d. sprendimas), galiojimo ir, antra, dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 41 ir 47 straipsnių, SESV 296 straipsnio 3 dalies ir 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinamo Reglamento (EB) Nr. 1260/1999 (OL L 210, 2006, p. 25), 98 ir 100 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Agentisia „Patna infrastruktura“ (Kelių infrastruktūros agentūra, Bulgarija; toliau – API) ir *Rakovoditel na Upravlyavashtia organ na Operativna programa „Transport“ 2007–2013 i direktor na direktsia Koordinatsia na Programi i proekti v Ministerstvo na transporta* (2007–2013 m. veiksmų programoje „Transportas“ vadovaujančios institucijos vadovas ir direktijos „Programų ir projektų koordinavimas“ prie Transporto ministerijos direktorius, toliau – vadovaujančioji institucija) ginčą dėl 2012 m. vasario 27 d. sutarties, finansuotos iš dotacijos, skirtos pagal 2007–2013 m. veiksmų programą „Transportas“, vertės 5 % finansinės pataisos, kurią ši institucija pritaikė API 2021 m. gruodžio 29 d. raštu.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 1083/2006

- 3 Reglamento Nr. 1083/2006 65 konstatuojamojoje dalyje, kuri *ratione temporis* taikytina pagrindinėje byloje, nurodyta:

„Pagal subsidiarumo ir proporcingumo principus valstybės narės pirmiausia turėtų atsakyti už intervencijos įgyvendinimą ir kontrolę.“

4 Šio reglamento 2 straipsnio 7 punkte nustatyta:

„Šiame reglamente vartojamų terminų reikšmės:

<...>

7) pažeidimas – Bendrijos teisės nuostatų pažeidimas, susijęs su ūkio subjekto veiksmais ar neveikimu, kai dėl nepagrįstų Europos Sąjungos bendrojo biudžeto išlaidų padaroma arba gali būti padaryta žala bendrajam biudžetui.“

5 Minėto reglamento 60 straipsnyje „Vadovaujančios institucijos funkcijos“ buvo numatyta:

„Vadovaujanti institucija atsako už veiksmų programos valdymą ir įgyvendinimą laikantis patikimo finansų valdymo principo, ir visų pirma:

a) užtikrina, kad veiksmai finansavimui būtų atrinkti vadovaujantis veiksmų programai taikytiniais kriterijais ir kad visą jų įgyvendinimo laikotarpį jie atitiktų galiojančias Bendrijos ir nacionalines taisykles;

<...>“

6 To paties reglamento 70 straipsnio „Valdymas ir kontrolė“ 1 ir 2 dalyse buvo nustatyta:

1. Valstybės narės yra atsakingos už veiksmų programų valdymą ir kontrolę, visų pirma įgyvendinant šias priemones:

a) užtikrinant, kad veiksmų programų valdymo ir kontrolės sistemos būtų nustatytos laikantis 58–62 straipsnių ir veiktų efektyviai;

b) užkertant kelią pažeidimams, juos nustatant ir ištaisant bei susigrąžinant neteisėtai sumokėtas sumas, tam tikrais atvejais su delspinigių palūkanomis. Jos apie tai praneša [Europos] Komisijai ir nuolat informuoja Komisiją apie administracinio bei teismo nagrinėjimo eigą.

2. Kai neįmanoma susigrąžinti paramos gavėjui neteisėtai išmokėtų sumų, valstybė narė atsako už prarastų sumų grąžinimą į bendrą Europos Sąjungos biudžetą, nustačius, kad nuostoliai buvo patirti dėl jos klaidos ar aplaidumo.“

7 Reglamento Nr. 1083/2006 98 straipsnis „Valstybių narių atliekamas finansinis koregavimas“ išdėstytas taip:

„1. Valstybės narės visų pirma atsako už pažeidimų nagrinėjimą ir turi imtis priemonių, jei esama įrodymų, kad yra pokyčių, kurie daro poveikį veiksmų ar veiksmų programų įgyvendinimo ar kontrolės pobūdžiui ar sąlygoms, ir jos atsako už reikiamą finansinį koregavimą.

2. Valstybė narė atlieka reikiamą finansinį koregavimą, susijusį su veiksmuose arba veiksmų programose nustatytais pavieniais ar sistemingais pažeidimais. Koregavimą valstybė narė atlieka panaikindama visą valstybės finansinį įnašą ar jo dalį veiksmų programai. Valstybė narė atsižvelgia į pažeidimų pobūdį, svarbą ir fondų finansinius nuostolius.

<...>“

8 Šio reglamento 99 straipsnyje „Koregavimų kriterijai“ buvo nustatyta:

„1. Komisija gali atlikti finansinį koregavimą, panaikindama visą Bendrijos finansavimą veiksmų programai arba jo dalį, jei, atlikusi būtina tyrimą, nustato, kad:

- a) esama rimtų programos valdymo ir kontrolės sistemos trūkumų, keliančių pavojų Bendrijos lėšoms, kurios jau buvo programai išmokėtos;
- b) patvirtintoje išlaidų ataskaitoje nurodytos išlaidos yra netinkamos ir valstybė narė jų nepakoregavo prieš pradėdant šioje dalyje numatytą koregavimo procedūrą;
- c) valstybė narė neįvykdė savo įsipareigojimų pagal 98 straipsnį prieš pradėdant taikyti šioje dalyje nustatytą koregavimo procedūrą.

2. Siekdama nustatyti, ar taikyti vienodo dydžio, ar ekstrapoliuotą koregavimą, Komisija savo finansinį koregavimą grindžia atskirais nustatyto pažeidimo atvejais, atsižvelgdama į šio pažeidimo sistemingumą.

3. Nustatydama koregavimo sumą Komisija atsižvelgia į pažeidimo pobūdį ir rimtumą bei į atitinkamos veiksmų programos trūkumų mastą ir finansines pasekmes.

4. Jeigu Komisija savo poziciją grindžia ne savo tarnybų auditorių nustatytais faktais, ji parengia savo išvadą dėl finansinių pasekmių, išnagrinėjusi priemones, kurių atitinkama valstybė narė ėmėsi pagal 98 straipsnio 2 dalį, pagal 70 straipsnio 1 dalies b punktą pateiktas ataskaitas ir visus valstybės narės atsiliepimus.

5. Jeigu valstybė narė nevykdo 15 straipsnio 4 dalyje nustatytų įsipareigojimų, Komisija, atsižvelgdama į šių įsipareigojimų nesilaikymo laipsnį, gali atlikti finansinį koregavimą, panaikindama visą struktūrinių fondų finansavimą atitinkamai valstybei narei arba jo dalį.

Šioje dalyje nurodytam finansiniam koregavimui taikoma norma nustatoma šio reglamento įgyvendinimo taisyklėse, kurias Komisija priima 103 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka.“

9 Šio reglamento 100 straipsnyje „Procedūra“ buvo nustatyta:

„1. Prieš priimdama sprendimą dėl finansinio koregavimo, Komisija pradeda procedūrą, informuodama valstybę narę apie savo preliminarias išvadas ir prašydama jos per du mėnesius pateikti savo pastabas.

<...>

2. Komisija atsižvelgia į visus valstybės narės per 1 dalyje minėtą terminą pateiktus įrodymus.

3. Jeigu valstybė narė nesutinka su Komisijos preliminariais išvadomis, ji yra kviečiama į Komisijos posėdį, kuriame abi pusės, bendradarbiaudamos partnerystės pagrindu, stengiasi susitarti dėl pastabų ir darytinų išvadų.

<...>

5. Nesusitarus, Komisija priima sprendimą dėl finansinio koregavimo per šešis mėnesius nuo posėdžio datos, atsižvelgdama į visą procedūros metu pateiktą informaciją ir pastabas. Jei posėdis neįvyksta, šešių mėnesių laikotarpis pradedamas skaičiuoti praėjus dvi[m] mėnesiams nuo Komisijos kvietimo išsiuntimo datos.“

10 To paties reglamento 101 straipsnyje „Valstybių narių pareigos“ numatyta:

„Komisijos atliekamas finansinis koregavimas nepažeidžia valstybės narės pareigos siekti susigrąžinti sumas pagal šio reglamento 98 straipsnio 2 dalį ir susigrąžinti valstybės pagalbą pagal [SESV 107] straipsnį ir pagal 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias [SESV 108] straipsnio taikymo taisykles [(OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339)] 14 straipsnį.“

Reglamentas (ES) 2021/1060

11 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žuvininkystės ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų finansinės paramos priemonės taisyklės (OL L 231, 2021, p. 159), 104 straipsnyje „Komisijos atliekamos finansinės pataisos“ nustatyta:

„<...>

2. Prieš priimdama sprendimą dėl finansinės pataisos, Komisija informuoja valstybę narę apie savo išvadas ir suteikia valstybei narei galimybę per 2 mėnesius pateikti savo pastabas ir įrodyti, kad faktinis pažeidimo mastas buvo mažesnis, nei nustatė Komisija. Šis terminas gali būti pratęstas tarpusavio susitarimu.

3. Jeigu valstybė narė nesutinka su Komisijos išvadomis, ji yra kviečiama į Komisijos posėdį siekiant užtikrinti, kad Komisija turėtų visą reikiamą informaciją ir pastabas išvadoms dėl finansinės pataisos taikymo pagrįsti.

4. Komisija įgyvendinimo aktu priima sprendimą dėl finansinės pataisos, atsižvelgdama į pažeidimų ar didelių trūkumų mastą, dažnumą ir finansinį poveikį, per 10 mėnesių nuo posėdžio arba nuo papildomos informacijos, kurios paprašė Komisija, pateikimo dienos.

Priimdama sprendimą dėl finansinės pataisos Komisija atsižvelgia į visą pateiktą informaciją ir pastabas.

<...>“

Bulgarijos teisė

- 12 Pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos *Zakon za upravlenie na sredstvata ot evropeyskite strukturni i investitsionni fondove* (Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšų valdymo įstatymas, DV, Nr. 101, 2015 m. gruodžio 22 d.; toliau – Europos fondų įstatymas) 70 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Europos struktūrinių ir investicijų fondų finansinė parama gali būti visiškai arba iš dalies panaikinta atliekant finansinę pataisą dėl toliau nurodytų priežasčių:

<...>

- 9) dėl pažeidimo, kuris yra rangovo paskyrimo taisyklių pagal 4 skyrių pažeidimas, padarytas dėl paramos gavėjo veiksmų ar neveikimo, dėl kurio Europos struktūriniams ir investicijų fondams padaroma arba gali būti padaryta žala;
- 10) dėl bet kokio kito pažeidimo, kuris yra taikytinos Sąjungos ir (arba) Bulgarijos teisės pažeidimas, padarytas paramos gavėjo veiksmais ar neveikimu, dėl kurio Europos struktūriniams ir investicijų fondams padaroma arba gali būti padaryta žala.“
- 13 Pagal Europos fondų įstatymo 71 straipsnio 1 dalį „atliekant finansines pataisas, finansinė parama, suteikta pagal Europos socialinio fondo trečiąjį skyrių, anuliuojama arba išleistų lėšų suma (tinkamos finansuoti projekto išlaidos) sumažinama, kad būtų pasiekta arba atkurta padėtis, kai visos Europos Komisijos patvirtintos išlaidos atitinka taikytiną Sąjungos teisę ir Bulgarijos teisės aktus“.
- 14 Europos fondų įstatymo 73 straipsnyje numatyta:

„1. Finansinės pataisos pagrindas ir suma nustatomi vadovaujančiosios institucijos, patvirtinusios projektą, vadovo motyvuotu sprendimu.

2. Prieš priimdama 1 dalyje nurodytą sprendimą vadovaujančioji institucija užtikrina, kad paramos gavėjui būtų suteikta galimybė per protingą laikotarpį, kuris negali būti trumpesnis nei dvi savaitės, raštu pateikti prieštaravimus dėl finansinės pataisos pagrindo ir sumos, ir prireikus pridėti įrodymų.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 API pasinaudojo 2007–2013 m. veiksmų programa „Transportas“ pagal su valdančiąja institucija sudarytą sutartį. Vykdydama šią sutartį po viešojo pirkimo procedūrų ji sudarė tris sutartis, kurių kiekviena buvo susijusi su kelio projektavimu ir tiesimu.
- 16 2017 m. gegužės 18 d. Komisija pradėjo finansinės pataisos procedūrą ir suteikė Bulgarijos Respublikai dviejų mėnesių terminą pastaboms pateikti. Siekiant paaiškinti savo pozicijas, 2019 m. gruodžio 4 d. įvyko Komisijos ir šios valstybės narės techninis susitikimas. 2021 m. kovo 2 d. taip pat įvyko posėdis, po jo ta valstybė narė pateikė Komisijai papildomos informacijos.

- 17 2021 m. liepos 27 d. sprendime, kuris skirtas Bulgarijos Respublikai, Komisija nusprendė, kad aptariamasis tris viešųjų pirkimų procedūras API organizavo pažeisdama tam tikras 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 114; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132) nuostatas. Todėl remdamasi Reglamento Nr. 1083/2006 99 straipsnio 2 ir 3 dalimis Komisija panaikino dalį Sanglaudos fondo įnašo aptariamai veiksmų programai ir taikė fiksuotąją 5 % finansinės pataisos normą išlaidoms, deklaruotoms vykdant veiksmus, susijusius su šiais viešaisiais pirkimais.
- 18 Priėmus šį sprendimą vadovaujančioji institucija dėl kiekvieno minėto viešojo pirkimo pradėjo finansinės pataisos procedūrą API atžvilgiu. 2021 m. gruodžio 29 d. raštu ji pritaikė finansinę pataisą, lygią 5 % vienos iš nagrinėjamų viešojo pirkimo sutarčių vertės. API apskundė šį sprendimą *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 19 Tas teismas abejoja dėl 2021 m. liepos 27 d. sprendimo galiojimo. Jis, be kita ko, pažymi, kad Komisija ne tik nepakankamai motyvavo šį sprendimą ir neatsižvelgė į galimą paskelbto skelbimo apie viešąjį pirkimą ir specifikacijų, kurios buvo viešojo pirkimo dokumentų dalis, prieštaravimą, bet ir kelis kartus rėmėsi Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusia su 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132) aiškinimu, nors nagrinėjamoje byloje yra taikytina Direktyva 2004/18.
- 20 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pagal Chartijos 41 straipsnį Komisijai leidžiama konstatuoti viešųjų pirkimų srityje taikomų taisyklių pažeidimą remiantis tik valstybės narės, o ne perkančiosios organizacijos pastabomis, ar kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, prieš taikydamos finansinę pataisą, turi konstatuoti pažeidimą per atskirą procedūrą, o gal jos gali remtis Komisijos konstatuotu pažeidimu, ir tokiu atveju, ar pagal Chartijos 47 straipsnį draudžiama, kad teismas, turintis jurisdikciją tikrinti nacionalinius taisomuosius veiksmus, būtų saistomas Komisijos konstatuoto pažeidimo.
- 21 Tokiomis aplinkybėmis *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
1. Ar [2021 m. liepos 27 d. sprendimas], atsižvelgiant į SESV 296 straipsnio trečioje pastraipoje numatytus atliekamo tyrimo pagrindumo, motyvuotumo, išsamumo ir objektyvumo reikalavimus ir į Chartijos 41 straipsnyje įtvirtintą gero administravimo principą, gali būti laikomas galiojančiu?
 2. Ar Tarybos reglamento Nr. 1083/2006 100 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad Europos Komisija tam, kad jos sprendimas būtų teisėtas, neprivalo nustatyti, analizuoti ir kvalifikuoti visų procedūroje teisiškai reikšmingų faktų, bet turi savo išvadas apriboti ir jas pagrįsti vien komunikacija ir keitimusi pastabomis ar informacija su valstybe nare?

3. Ar kompetentingos nacionalinės institucijos, esant tokiai situacijai, kaip ši, kai įsigaliojusi Komisijos aktu valstybės narės atžvilgiu nustatyta finansinė pataisa dėl pažeidimo panaudojant Europos Sąjungos lėšas per tris atskiras viešojo pirkimo procedūras, privalo atlikti atskirą pažeidimų nustatymo procedūrą tam, kad galėtų teisėtai atlikti finansinę pataisą pagal Reglamento Nr. 1083/2006 98 straipsnį?
4. Ar tokiu atveju, jei į pirmesnę klausimą būtų atsakyta neigiamai, preziumuotina, kad, atsižvelgiant į Chartijos 41 straipsnyje numatytą teisę į gerą administravimą, užtikrinta asmenų teisė dalyvauti valstybių narių vykdomoje finansinės pataisos nustatymo procedūroje?
5. Ar Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, esant tokiai situacijoje, kaip ši, kai įsigaliojusi Komisijos aktu valstybei narei nustatyta finansinė pataisa dėl pažeidimo panaudojant Europos Sąjungos lėšas per tris atskiras viešojo pirkimo procedūras, nacionalinis teismas, nagrinėdamas ieškinį dėl kompetentingos nacionalinės institucijos atliekamos finansinės pataisos, susijusios su viena iš šių viešojo pirkimo procedūrų, yra saistomas Komisijos teiginių ir išvadų, o gal iš nurodytos nuostatos darytina išvada, kad jis per išsamią teisminę kontrolę pasinaudodamas visomis pagal teisės aktus leistinomis priemonėmis turi nustatyti ir patikrinti visus teisiškai reikšmingus bylos faktus ir aplinkybes ir pasiūlyti reikalingą teisinį sprendimą?
6. Ar tokiu atveju, jei į pirmesnę klausimą būtų atsakyta taip, kad nacionalinis teismas yra saistomas Komisijos sprendimo, įskaitant jame nustatytas faktines aplinkybes, galima preziumuoti, kad asmenų, kurių atžvilgiu turi būti atliekama finansinė pataisa, teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisė į teisingą bylos nagrinėjimą užtikrinamos pagal Chartijos 47 straipsnį?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

22. Pirmiausia reikia pažymėti, kad nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo antrajame klausime nurodo Reglamento Nr. 1083/2006 100 straipsnį, šiuo atveju Komisija laikėsi Reglamento 2021/1060 104 straipsnyje nustatytos procedūros, nes manė, kad šis straipsnis taikytinas *ratione temporis* dėl jame įtvirtintų nuostatų procedūrinio pobūdžio.
23. Šiomis aplinkybėmis du pirmieji klausimai, kuriuos reikia nagrinėti kartu, turi būti suprantami taip, kad jais siekiama nustatyti, ar, atsižvelgiant į SESV 296 straipsnio antrą pastraipą, Chartijos 41 straipsnį ir Reglamento 2021/1060 104 straipsnį, 2021 m. liepos 27 d. sprendimas yra negaliojantis.
24. Pirma, kiek tai susiję su tariamu Komisijos padarytu Chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punkte garantuojamos teisės būti išklaustam pažeidimu, nes nebuvo išklaustas paramos gavėjas, iš 2021 m. liepos 27 d. sprendimo 22–27 konstatuojamųjų dalių, taip pat iš vadovaujančiosios institucijos, Bulgarijos vyriausybės ir Komisijos rašytinių pastabų matyti, kad, nors Reglamento 2021/1060 104 straipsnyje aiškiai nenumatyta Komisijos pareigos išklausti paramos gavėją, tiek šios institucijos, tiek API atstovai šiuo atveju dalyvavo techniniame susitikime ir Komisijos surengtame posėdyje vykstant šiame straipsnyje numatyta procedūrai.

- 25 Antra, kiek tai susiję su tariamu Komisijos pareigos motyvuoti, numatytos SESV 296 straipsnio antroje pastraipoje ir Chartijos 41 straipsnio 2 dalies c punkte, pažeidimu, reikia priminti, kad šie motyvai turi aiškiai ir nedviprasmiškai atskleisti juos priėmusios institucijos argumentus, kad suinteresuotieji asmenys galėtų susipažinti su šio akto pagrindimu, o kompetentingas teismas – vykdyti kontrolę (žr., be kita ko, 1998 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Komisija / Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, EU:C:1998:154, 63 punktą; 2001 m. kovo 22 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-17/99, EU:C:2001:178, 35 punktą ir 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimo *EPSU / Komisija*, C-928/19 P, EU:C:2021:656, 108 punktą).
- 26 Reikalavimas motyvuoti turi būti vertinamas atsižvelgiant į bylos aplinkybes, be kita ko, akto turinį, nurodytų motyvų pobūdį ir asmenų, kuriems aktas skirtas, ar kitų asmenų, su kuriais jis konkrečiai ir tiesiogiai susijęs, suinteresuotumą gauti paaiškinimus. Taigi nereikalaujama, kad akto motyvuose būtų nurodytos visos faktinės ir teisinės aplinkybės, kurios galėtų būti laikomos reikšmingomis (šiuo klausimu žr. 1998 m. balandžio 2 d. Sprendimą *Komisija / Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, EU:C:1998:154, 63 punktą ir 2010 m. spalio 14 d. Sprendimą *Deutsche Telekom / Komisija*, C-280/08 P, EU:C:2010:603, 131 punktą).
- 27 Šiuo klausimu visų pirma Komisija, 2021 m. liepos 27 d. sprendimo 28–36 konstatuojamosiose dalyse pateikusi motyvus, kuriais remdamasi padarė išvadą, kad padarytas pažeidimas, kaip to reikalaujama pagal Reglamento 2021/1060 104 straipsnio 2 dalį, to sprendimo 49–67 konstatuojamosiose dalyse atsakė į Bulgarijos Respublikos argumentus, pateiktus vykstant keitimuisi įvairiais duomenimis per šiame 104 straipsnyje numatytą procedūrą. Taigi Komisija įvertino, ar šios valstybės narės nurodyti pagrindimai gali būti laikomi išimtinėmis aplinkybėmis, pateisinančiomis nukrypimą nuo šiuo atveju nurodytų Direktyvos 2004/18 taisyklių.
- 28 Be to, dėl argumento, kad Komisija neatsižvelgė į kiekvienos iš sutarčių, susijusių su finansinės pataisos priemone, specifiką, iš 2021 m. liepos 27 d. sprendimo 32, 33 ir ypač 56–59 konstatuojamųjų dalių matyti, kad perkančioji organizacija kiekvienam konsorciumo nariui, su kurio pasirašytos šios sutartys, kiekvienos iš šių sutarčių atveju nustatė tokį patį reikalavimą – turi būti kelių, kurių konstrukcija gali išlaikyti 11,5 tonos ašies apkrovą, tiesimo patirtis, be jokių pateisinančių išskirtinių aplinkybių. Remdamasi 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Borta* (C-298/15, EU:C:2017:266) 91 punktu Komisija nusprendė, kad šis reikalavimas, vienodai taikomas visiems konsorciumo nariams, neatsižvelgiant į jų konkrečius profesinius pajėgumus šiame konsorciume, yra neproporcingas.
- 29 Tai, kad, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, šis sprendimas susijęs su Direktyva 2004/17, o pagrindinėje byloje taikytina Direktyva 2004/18, nepaneigia nei Direktyvos 2004/17, nei minėto sprendimo svarbos. Iš tiesų šių dviejų direktyvų dalykas yra panašus, jos turi tą patį teisinį pagrindą, o reikšminga Direktyvos 2004/18 nuostata suformuluota taip pat, kaip ją atitinkanti Direktyvos 2004/17 nuostata. Be to, 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimas *Borta* (C-298/15, EU:C:2017:266), be kita ko, grindžiamas 2016 m. balandžio 7 d. Sprendimu *Partner Apelski Dariusz* (C-324/14, EU:C:2016:214), susijusiu su Direktyvos 2004/18 aiškinimu.
- 30 Galiausiai dėl tariamo prieštaravimo tarp paskelbto skelbimo apie viešąjį pirkimą ir specifikacijų, kurios buvo viešojo pirkimo dokumentų dalis, susijusio su klausimu, ar atrankos kriterijus turi atitikti kiekvienas konsorciumas, ar atskirai kiekvienas konsorciumo narys, reikia konstatuoti, kad tokio prieštaravimo, darant prielaidą, kad jis nustatytas, šalys nepareiskė per finansinės pataisos procedūrą, vykdomą pagal Reglamento 2021/1060 104 straipsnį. Taigi negalima teigti, kad Komisija šiuo klausimu neįvykdė pareigos motyvuoti.

- 31 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad kartu išnagrinėjus pirmąjį ir antrąjį klausimus nenustatyta nieko, kas galėtų turėti įtakos 2021 m. liepos 27 d. sprendimo galiojimui.

Dėl trečiojo ir ketvirtojo klausimų

- 32 Trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 1083/2006 98 straipsnio 2 dalį, siejamą su Chartijos 41 straipsniu, reikia aiškinti taip, kad, kai Komisijos sprendimu, priimtu remiantis šio reglamento 99 straipsniu, nustatomas pažeidimas, kaip jis suprantamas pagal šio reglamento 2 straipsnio 7 dalį, ir dėl to valstybei narei taikoma finansinė pataisa, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos turi susigrąžinti nepagrįstai gautas sumas, taikydamos paramos gavėjui finansinę pataisą atskiros administracinės procedūros pabaigoje.
- 33 Iš Reglamento Nr. 1083/2006 98 ir 99 straipsnių, siejamų su šio reglamento 65 konstatuojamąja dalimi, matyti, kad, pirma, valstybė narė turi patikrinti, ar lėšos naudojamos tinkamai, ir prireikus konstatuoti pažeidimą, kaip jis suprantamas pagal šio reglamento 2 straipsnio 7 punktą. Taigi minėto reglamento 98 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nurodyta, kad valstybės narės privalo atlikti finansines pataisas, kai nustato pažeidimus, susijusius su veiksmis arba veiksmų programomis (šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 48 punktą ir 2017 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere*, C-408/16, EU:C:2017:940, 64 ir 65 punktus).
- 34 Tokį aiškinimą patvirtina Reglamento Nr. 1083/2006 60 straipsnio a punktas, pagal kurį vadovaujančioji institucija užtikrina, kad finansavimui atrinkti veiksmai visą jų įgyvendinimo laikotarpį atitiktų galiojančias Sąjungos ir nacionalines taisykles.
- 35 Taigi tik subsidiariai, siekiant sušvelninti valstybės narės išipareigojimų nevykdymą, Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 1083/2006 99 straipsniu, turi teisę priimti finansinės pataisos priemones, padariusi išvadą, kad valstybė narė neįvykdė išipareigojimų pagal šio reglamento 98 straipsnį. Nagrinėjamu atveju 2021 m. liepos 27 d. sprendime Komisija pažymėjo, kad Bulgarijos Respublika nepriėmė jokie sprendimo pagal minėto reglamento 98 straipsnį.
- 36 Be to, iš Reglamento Nr. 1083/2006 101 straipsnio matyti, kad Komisijos valstybei narei taikoma finansinė pataisa nedaro poveikio šios valstybės narės pareigai pagal šio reglamento 98 straipsnio 2 dalį susigrąžinti iš paramos gavėjų jų nepagrįstai gautas Europos lėšas.
- 37 Tokį aiškinimą patvirtina Reglamento Nr. 1083/2006 70 straipsnio 1 dalies b punktas, kuriame nustatyta, kad valstybės narės, atsakingos už veiksmų programų valdymą ir kontrolę, privalo susigrąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas, prireikus kartu su delspinigiais.
- 38 Darytina išvada: kadangi valstybės narės privalo susigrąžinti dėl šių paramos gavėjų piktnaudžiavimo ar aplaidumo nepagrįstai gautas Sąjungos lėšas, tai, kad jos grąžino lėšas Sąjungai pagal joms skirtą Komisijos sprendimą, iš principo neatleidžia jų nuo pareigos susigrąžinti minėtas lėšas iš šių gavėjų (pagal analogiją žr. 2008 m. kovo 13 d. Sprendimo *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening ir kt.*, C-383/06–C-385/06, EU:C:2008:165, 38 ir 58 punktus; 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre*, C-465/10, EU:C:2011:867, 34 punktą ir 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Somvao*, C-599/13, EU:C:2014:2462, 44 ir 45 punktus).

- 39 Taigi, kai Komisija priima sprendimą dėl finansinės pataisos pagal Reglamento Nr. 1083/2006 99 straipsnį, valstybė narė pagal šio reglamento 101 straipsnį privalo susigrąžinti nepagrįstai gautas sumas, priimdama finansinės pataisos priemones pagal minėto reglamento 98 straipsnio 2 dalį, išskyrus atvejus, kai susigrąžinimas tapo neįmanomas dėl šios valstybės narės kaltės ar aplaidumo (šiuo klausimu žr. 2020 m. spalio 1 d. Sprendimo *Elme Messer Metalurgs*, C-743/18, EU:C:2020:767, 71 punktą).
- 40 Priimdamos tokias Sąjungos teisės įgyvendinimo priemones valstybės narės privalo laikytis bendrųjų šios teisės principų ir Chartijos nuostatų (šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 54 punktą ir 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Avicarvil Farms*, C-443/21, EU:C:2022:899, 38 punktus).
- 41 Kadangi šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma remiasi Chartijos 41 straipsniu, susijusiu su teise į gerą administravimą, svarbu pabrėžti, kad šis straipsnis skirtas Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams, o ne valstybių narių įstaigoms ar subjektams, todėl privatus asmuo negali remtis šiuo straipsniu prieš nacionalines valdžios institucijas (šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 17 d. Sprendimo *YS ir kt.*, C-141/12 ir C-372/12, EU:C:2014:2081, 67 punktą). Vis dėlto, kai valstybė narė įgyvendina Sąjungos teisę, reikalavimai, kylantys iš gero administravimo principo, kaip bendrojo Sąjungos teisės principo, be kita ko, kiekvieno asmens teisė į tai, kad jo bylos būtų nagrinėjamos nešališkai ir per protingą laikotarpį, taikomi kompetentingos nacionalinės institucijos vykdomoje procedūroje (šiuo klausimu žr. 2014 m. gegužės 8 d. Sprendimo *N.*, C-604/12, EU:C:2014:302, 49 ir 50 punktus ir 2022 m. vasario 10 d. Sprendimo *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Senaties terminas)*, C-219/20, EU:C:2022:89, 37 punktą).
- 42 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat remiasi teise dalyvauti procedūroje, reikia pažymėti, kad tokia teisė tiek, kiek ji leidžia pasinaudoti teise būti išklaustam, yra neatsiejama teisės į gynybą, kuri yra bendrasis Sąjungos teisės principas, užtikrinimo dalis. Teisė būti išklaustam bet kuriam asmeniui užtikrina galimybę vykstant administracinei procedūrai iki sprendimo, galinčio neigiamai paveikti jo interesus, priėmimo tinkamai ir veiksmingai pareikšti savo nuomonę, įskaitant atvejus, kai tokio formalumo nenumatyta taikytinuose teisės aktuose. Taisykle, pagal kurią asmeniui, kurio nenaudai priimtas sprendimas, turi būti suteikta galimybė prieš jį priimant pateikti pastabas, siekiama leisti kompetentingai institucijai tinkamai atsižvelgti į visas svarbias aplinkybes (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Mukarubega*, C-166/13, EU:C:2014:2336, 44–47 ir 49 punktus).
- 43 Taigi ši taisyklė taikoma finansinės pataisos procedūrai, kurią nacionalinės valdžios institucijos vykdo remdamosi Reglamento Nr. 1083/2006 98 straipsnio 2 dalimi po to, kai Komisija priima sprendimą, kuriuo konstatuojamas pažeidimas.
- 44 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1083/2006 98 straipsnio 2 dalis, siejama su bendraisiais Sąjungos teisės gero administravimo, teisės į gynybą paisymo ir procesinio lygiateisiškumo principais, turi būti aiškinama taip, kad, kai Komisija sprendime, priimtame remiantis minėto reglamento 99 straipsniu, konstatuoja pažeidimą, kaip tai suprantama pagal to paties reglamento 2 straipsnio 7 punktą, ir dėl to valstybei narei taiko finansinę pataisą, kompetentingos nacionalinės institucijos iš principo turi susigrąžinti nepagrįstai gautas sumas, taikydamos paramos gavėjui finansinę pataisą atskiros administracinės procedūros, per kurią šis gavėjas galėjo tinkamai ir veiksmingai pateikti savo pastabas, pabaigoje.

Dėl penktojo ir šeštojo klausimų

- 45 Penktuoju ir šeštuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama, kad nacionalinis teismas būtų saistomas galutinio Komisijos sprendimo, kuriuo dėl pažeidimo visiškai ar iš dalies panaikinamas Europos Sąjungos fondo įnašas, kai tame teisme pareiškiamas ieškinys dėl nacionalinio akto, kuriuo, vykdamas šį sprendimą, šio fondo paramos gavėjui taikoma finansinė pataisa.
- 46 Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintą teisę į veiksmingą teisminę gynybą sudaro įvairūs elementai, tarp kurių yra teisė į gynybą, procesinio lygiateisiškumo principas, teisė kreiptis į teismą ir teisė gauti teisinę pagalbą, būti ginamam ir atstovaujamaam (2012 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Otis ir kt.*, C-199/11, EU:C:2012:684, 48 punktas).
- 47 Kaip priminta šio sprendimo 42 punkte, teisė būti išklaustyam, kuri yra sudedamoji teisės į gynybą dalis, užtikrina kiekvienam asmeniui galimybę per procedūrą tinkamai ir veiksmingai pareikšti savo nuomonę (2021 m. spalio 26 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Teisė būti išklaustyam vykdančiosios teisminės institucijos)*, C-428/21 PPU ir C-429/21 PPU, EU:C:2021:876, 62 punktas). Ši teisė pažeidžiama, kai teismas sprendimą grindžia faktinėmis aplinkybėmis ir dokumentais, su kuriais pačios šalys ar viena iš jų negalėjo susipažinti ir pareikšti dėl jų savo nuomonės (2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Harman International Industries*, C-175/21, EU:C:2022:895, 63 punktas).
- 48 Be to, procesinio lygiateisiškumo principas, kuris, kaip ir rungimosi principas, išplaukia iš teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, apima pareigą kiekvienai šaliai suteikti protingą galimybę pateikti savo poziciją, įskaitant įrodymus, tokiomis aplinkybėmis, dėl kurių ji neatsiduria akivaizdžiai nepalankesnėje padėtyje nei jos priešininkas. Taigi šis principas užtikrina šalių teisių ir pareigų lygybę, kiek tai susiję, be kita ko, su taisyklėmis, reglamentuojančiomis įrodymų pateikimą ir rungimosi principu pagrįstus ginčus kompetentingame teisme. Iš to matyti, kad bet kuri proceso šalis turi galėti įvertinti ir ginčyti bet kurį šiam teismui pateiktą dokumentą (šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Otis ir kt.*, C-199/11, EU:C:2012:684, 71 ir 72 punktus; 2022 m. vasario 10 d. Sprendimo *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Senaties terminas)*, C-219/20, EU:C:2022:89, 46 punktą ir 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Harman International Industries*, C-175/21, EU:C:2022:895, 62 punktą).
- 49 Darytina išvada, kad, kai valstybės narės teisme pareiškiamas ieškinys dėl nacionalinio akto, kuriuo Europos Sąjungos fondo paramos gavėjui taikoma finansinė pataisa ir kuris priimtas vykdamas galutinį Komisijos sprendimą dėl pažeidimo visiškai ar iš dalies panaikinanti tokio fondo įnašą, šis teismas taip pat turi galėti išnagrinėti pastarojo sprendimo galiojimą. Jei minėtas teismas mano, kad vienas ar keli Komisijos sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti šalių arba jo iniciatyva, yra pagrįsti, jis privalo sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo įvertinimo, nes tik Teisingumo Teismas turi jurisdikciją konstatuoti Sąjungos akto negaliojimą (šiuo klausimu žr. 2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *VodafoneZiggo Group / Komisija*, C-689/19 P, EU:C:2021:142, 144 punktą).
- 50 Toks prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmas, kiek jis leidžia Teisingumo Teisme ginčyti Komisijos konstatuotą pažeidimą, padeda užtikrinti Chartijos 47 straipsnyje numatytą teisę į veiksmingą teisinę gynybą, kuria naudojasi nacionalinio akto dėl lėšų grąžinimo adresatai, nes šiuo aktu valstybės narės institucijos įgyvendina Sąjungos teisę.

- 51 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į penktąjį ir šeštąjį klausimus reikia atsakyti, kad Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama, kad nacionalinis teismas būtų saistomas galutinio Komisijos sprendimo, kuriuo dėl pažeidimo visiškai ar iš dalies panaikinamas Europos Sąjungos fondo įnašas, kai tame teisme pareiškiamas ieškinys dėl nacionalinio akto, kuriuo, vykdant šį sprendimą, šio fondo paramos gavėjui taikoma finansinė pataisa, nes nacionalinis teismas turi kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl minėto sprendimo galiojimo, jeigu jam dėl jo kyla abejonių.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 52 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Kartu išnagrinėjus pirmąjį ir antrąjį klausimus nenustatyta nieko, kas galėtų turėti įtakos 2021 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimo C(2021) 5739 *final*, kuriuo panaikinama dalis Sanglaudos fondo finansinio įnašo 2007–2013 m. veiksmų programai „Transportas“ pagal tikslą „Konvergencija“ Bulgarijoje, galiojimui.**
- 2. 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999, 98 straipsnio 2 punktą, siejamą su bendraisiais Sąjungos teisės gero administravimo, teisės į gynybą paisymo ir procesinio lygiateisiškumo principais,**

reikia aiškinti taip:

kai Europos Komisija sprendime, priimtame remiantis minėto reglamento 99 straipsniu, konstatuoja pažeidimą, kaip tai suprantama pagal to paties reglamento 2 straipsnio 7 punktą, ir dėl to valstybei narei taiko finansinę pataisą, kompetentingos nacionalinės institucijos iš principo turi susigrąžinti nepagrįstai gautas sumas, taikydamos paramos gavėjui finansinę pataisą atskiros administracinės procedūros, per kurią šis paramos gavėjas galėjo tinkamai ir veiksmingai pateikti savo pastabas, pabaigoje.

- 3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį**

reikia aiškinti taip:

pagal jį nedraudžiama, kad nacionalinis teismas būtų saistomas galutinio Komisijos sprendimo, kuriuo dėl pažeidimo visiškai ar iš dalies panaikinamas Europos Sąjungos fondo įnašas, kai tame teisme pareiškiamas ieškinys dėl nacionalinio akto, kuriuo, vykdant šį sprendimą, šio fondo paramos gavėjui taikoma finansinė pataisa, nes nacionalinis teismas turi kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl minėto sprendimo galiojimo, jeigu jam dėl jo kyla abejonių.

Parašai.